

Tenk på et tall

En mikroøkonoms bekjennelse: Jeg skjønner ikke (praktiseringen av) handlingsregelen.

Det ble nærmest oppstandelse blant økonomer, opposisjonspolitikere og kommentatorer da regjeringen gikk til det radikale skritt å legge opp til en oljepengebruk på 3 prosent i sitt forslag til statsbudsjett for 2015. De fleste ekspertene mente at oljepengebruken burde ligge på rundt 2,8 prosent av Oljefondet. Flere antydte at 2,7 prosent ville være det mest fornuftige, mens noen dristet seg til 2,9 prosent. Men tre prosent lød altså forslaget på. Har du hørt!

Jeg vil tro debatten omkring oljepengebruken virker underlig på folk flest. Her sitter staten på et oljefond i størrelsesorden 1.120.000 kroner per innbygger, eller over fire millioner kroner per kjernefamilie, og så blir det store overskrifter fordi regjeringen neste år ønsker å bruke to promillepoeng mer av oljepengene, altså 2200 kroner mer per innbygger, enn det ekspertene anbefaler. Konsensusen omkring oljepengebruken er blitt så stor at det blir overskrifter av den minste uenighet.

Frp klarte tidlig å skremme bort det som var av motstand mot handlingsregelen for oljepengebruk, heldigvis vil mange si. Men nå har vi fått det motsatte regime: Den prinsipielle debatten rundt oljepengebruken er nærmest fraværende. Som «mikroøkonom», det vil si en som studerer individuell økonomisk adferd, har jeg også blitt overrasket over de noe mangelfulle premisene i handlingsregelens begrunnelse, ihvertfall hvis man legger til grunn den offisielle versjonen.

Noe forenklet kan en si at den offisielle begrunnelsen består av tre hovedpilarer.

- Spare- og fordelingsargumentet: Petroleumsformuen må fordeles over tid og mellom generasjoner. Fremtidige pensjonsforpliktelser og økt etterspørsel etter offentlige tjenester, fordrer offentlig sparing.

- Stabiliserings- og forutsigbarhetsargumentet: Handlingsregelen gjør det mulig å dempe effekten av dårlige tider, samt føre en fast og forutsigbar

Ekspertene mener oljepengebruken burde ligge på 2,7 til 2,9 prosent. Finansminister Siv Jensen, sa tre prosent, da hun la frem sitt første egenproduserte budsjett. Foto: Aleksander Nordahl

Fredagskronikk

Ola Kvaløy

skatte- og avgiftspolitikken (skatteglatting).

- Press-i-økonomien-argumentet: Bruker man for mye penger nå, øker prisene og rentene og konkurransevne svekkes.

Det siste argumentet (som strengt tatt er et underpunkt av stabiliseringsargumentet) er det vi hører oftest av politikerne. Det er like fullt det minst viktige, ifølge fagøkonomer. Man kan øke oljepengebruken sakte, men sikkert, uten at det vil gi kortsiktig oppheting.

De to første argumentene er mer grunnleggende, men de hviler på noen ikke-uttalte premisser: Anta at oljeformuen blir større enn det som kreves for å opprettholde dagens velferdsstat. Skal dette overskuddet fortsatt forvaltes av staten? Hvis, ja, så hviler det på et premiss om at staten er mye bedre til å forvalte pengene, enn både politikere og folk flest: Vi evner ikke i tilstrekkelig grad å spare for fremtiden, eller legge penger til side for å møte dårligere tider. Hvis Oljefondet vokser seg stadig større, og oljepengebru-

ken over tid ligger under det handlingsregelen tillater, så er det vanskelig å ikke lese dette som en mistillit både til folk og politikernes evne til å forvalte pengene.

En bærekraftig overføring fra staten til folket kan gå gjennom økte innenlandske investeringer eller redusert skattenivå. Når jeg snakker med utenlandske økonomer, stiller de gjerne spørsmål om dette. Hvorfor reduserer vi ikke skatt på arbeid, noe som både gir effektivitetsgevinster og kan gjøres på fordelingsmessig gunstige måter. Hvorfor aksepterer vi at staten skal forvalte hele oljeformuen? Og hvor går grensen? Hvor stort skal Oljefondet bli før man eventuelt tillater at folk selv forvalter en større andel av formuen?

Disse spørsmålene stilles knapt i Norge. Debatten om oljeformuen er blitt en skjønnhetskonkurranse i ansvarlighet, og overlates stort sett til et knippe makro/sjef-økonomer som drodler rundt et tall, skal vi bruke 2,8 eller 2,9 prosent?

Hvor er filosofene i denne debatten, eller statsviterne? Kan ikke handlingsregelen og dens konservative praktisering betraktes som et eliteprosjekt, en byråkratisk maktdemonstrasjon? Kan ikke statsforvaltningen ha egeninteresse i at fondet vokser seg størst mulig? Bør ikke den voksende oljeformuen også ses i sammenheng med veksten i statsforvaltningen? Det underer meg at liberale stemmer i den offentlige debatten ikke stiller disse spørsmålene.

Det er klokt å ha en handlingsregel for oljepengebruk. Men det er å håpe at vi får en bredere debatt, både om dagens praktisering av regelen, og ikke minst begrunnelsen for den. Det nye Thøgersen-utvalget, som skal se nærmere på oljepengebruken, bør være en god begynnelse.

Ola Kvaløy, Professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger og NHH

Se flere innlegg
Side 36-37

Fredagskronikken

Alexander Cappelen

Bård Harstad

Ola Kvaløy

Katrine Løken

Simen Markussen

Mari Rege

Karen Helene Ulltveit-Moe

Debattansvarlig: Sverre Strandhagen **Telefon:** 22 00 13 93 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.